

การสร้างสรรค์มรดกวัฒนธรรม: สู่การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ The Creation of Cultural Heritage Towards the Development of a Modern Thai Architectural Identity

วิมลสิทธิ หรยางกูร

Vimolsiddhi Horayangkura

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จังหวัดปทุมธานี 12121

Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University, Pathumthani 12121, Thailand

E-mail: hvimolsiddhi@hotmail.com

บทคัดย่อ

การนำรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอดีตมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ กัน โดยเฉพาะในโครงการที่มีความสำคัญระดับชาติ เช่น ในกรณีโครงการอาคารศาลฎีกาและอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสม ในขณะที่เดียวกัน ลักษณะสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ก็ไม่ได้มีความชัดเจน งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะค้นหาและนำเสนอใน 4 ประเด็นหลัก คือ 1) ความเหมาะสมของรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยในสังคมปัจจุบัน 2) แนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ 3) แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ 4) โอกาสที่พึงได้จากผลของการพัฒนาเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ในงานสถาปัตยกรรมต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ในการศึกษาวิจัยเบื้องต้นนี้ได้อาศัยการสำรวจทางกายภาพอาคารที่มีลักษณะไทยในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกับการค้นคว้าจากเอกสาร เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดกรอบทฤษฎีและการวิเคราะห์ การเสนอแนวทางการสร้างสรรค์และการพัฒนาเอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรมสำหรับสังคมสมัยใหม่

การวิจัยเบื้องต้นนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความไม่เหมาะสมของรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะไทยในบริบทสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ และรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเชิงสุนทรีย์ จึงจำเป็นต้องคิดใหม่ทำใหม่ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ท่ามกลางกระแสสถาปัตยกรรมสากล โดยจะต้องมีการนำปัจจัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในโลกยุคใหม่ ร่วมพิจารณากับปัจจัยเดิมที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรม โดยรูปลักษณะ (เปลือก) มีความสัมพันธ์กับภูมิปัญญา (แก่น)

พร้อมกันนี้ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนใน 5 แนวทาง ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การปรับเปลี่ยนระบบการศึกษา การจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ การกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติวิชาชีพทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทย และการส่งเสริมและการสร้างกำลังใจสำหรับผู้ที่มีผลงานออกแบบและงานวิจัยดีเด่น งานวิจัยนี้ยังนำเสนอเชื่อมโยงไปถึงโอกาสที่การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่มีต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และท้ายสุดได้นำเสนอประเด็นคำถามวิจัย 12 ข้อ เพื่อการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบต่อไป

Abstract

There has been widespread criticism concerning the inappropriate application of traditional Thai characteristics to contemporary architectural designs, particularly to buildings of national significance such as the Supreme Court Building and the new Parliament Complex. Yet there are no obvious solutions to meet the demand for a modern Thai architectural identity. This research was undertaken according to the following objectives: 1) to investigate the appropriateness of current Thai architectural identity in modern society; 2) to seek guidelines for the creation of a modern Thai architectural identity; 3) to suggest development approaches for sustaining the creation of this identity; and 4) to use the development of a modern Thai architectural identity as an opportunity to support the creative economy. Thus, in this preliminary study physical surveys of buildings with various Thai characteristics were conducted, together with a literature review, with the intention to set up an information base for the formulation of a theoretical and analytical framework, as well as guidelines for the creation and development of a Thai identity for the architecture of modern society.

This research primarily reveals that the various applications of Thai architectural characteristics are not very appropriate to the current social context - neither the traditional and applied Thai architectural styles, nor the abstract aesthetic approach. These findings urge for the reinvention of modern Thai architectural identity in the context of globalized architecture. Contemporary trends -- economic, social, cultural and progressive technological - must be converged with deep-rooted cultural traditions in the attempt to reinvigorate Thai architectural identity. In this context, there has to be an interrelationship between contemporary style and indigenous wisdom.

Concurrently, five major approaches have been proposed to promote sustainable development of identity: the generation of public consciousness; the reformation of the education system; the establishment of an Institution for Research and Development of Modern Thai Architectural Identity; the stimulation of a concern for Thai identity among practitioners; and lastly, the support and promotion of those with outstanding achievements in design and research. This research also outlines the opportunities that the creation of a Thai architectural identity could present for the creative economy. Lastly, a series of research questions have been formulated to be addressed in future research projects.

Keywords

เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ (Modern Thai Architecture Identity)

การสร้างสรรค์ (Creation)

การคิดใหม่ทำใหม่ (Reinvention)

รูปลักษณ์ (Appearance)

ภูมิปัญญา (Wisdom)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)

ความเป็นมาของปัญหา

ในขณะที่อาคารศาลาจีน (China Pavillion) (รูปที่ 1) ใน World Expo 2010 แสดงถึงความยิ่งใหญ่ และความก้าวหน้าโดยสามารถสะท้อนถึงเอกลักษณ์ สถาปัตยกรรมจีน ส่วนอาคารศาลาไทยยังคงอิงกับรูปแบบ สถาปัตยกรรมไทยในอดีตเป็นหลัก (รูปที่ 2) และเช่นเดียวกันสำหรับอาคารศาลาไทย ในงาน Universal Expo' 92 ประเทศสเปน (รูปที่ 3)

รูปที่ 1 อาคารศาลาจีน เซี่ยงไฮ้

รูปที่ 2 อาคารศาลาไทย เซี่ยงไฮ้

รูปที่ 3 อาคารศาลาไทย เซวิลญา สเปน

ความล้มเหลวในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรม ที่มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่หรือไทยร่วมสมัย¹ เป็นที่ ประจักษ์ในวงการวิชาชีพสถาปัตยกรรมในประเทศไทย (Horayangkura, 1990, 1993, 1994, 2009) และเป็นที่ วิพากษ์วิจารณ์กันมากทั้งจากมวลสถาปนิกด้วยกันและ จากประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะทุกครั้งที่มีการออกแบบ อาคารในโครงการอาคารขนาดใหญ่ เช่น โครงการสนาม บินสุวรรณภูมิ (Noobanjong, 2009, pp. 25-43) โครงการ อาคารศาลฎีกา (ASA, 2008) โครงการอาคารรัฐสภาแห่ง ใหม่ (“A new national assembly building,” 2010, p. 8) เป็นต้น มีการถกเถียงเอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรม โดยที่ทั้งผู้ถกเถียงและผู้โยกย้าย (ชุมชน ผู้ออกแบบ และ เจ้าของโครงการ) ต่างก็ไม่ทราบว่สิ่งที่กำลังเรียกร้องหรือ โยกย้ายนั้น แท้จริงคืออะไร และที่ได้พยายามออกแบบและ นำเสนอเป็นรูปแบบที่มีลักษณะไทยนั้น มีความเหมาะสม หรือไม่อย่างไร โดยเฉพาะในบริบทของสังคมปัจจุบัน

ประเด็นสำคัญคงอยู่ที่เหตุผลหรือปัจจัยเบื้องลึกที่ ทำให้การสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรม สมัยใหม่ ไม่ประสบความสำเร็จ (Prakitnontakarn, 2005; Horayangkura, 2009, 2010) จากข้อสังเกตในเบื้องต้น พอสรุปได้ว่า สถาปนิกโดยทั่วไปมักออกแบบงานสถา- ปัตยกรรมสมัยใหม่เป็นหลัก แต่ไม่ใช่งานสถาปัตยกรรม ที่มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ และเมื่อโจทย์ออกแบบที่ ต้องการให้สถาปนิกผู้ออกแบบนำเสนอรูปแบบที่มีเอก- ลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ก็มักเป็นการจงใจนำ รูปแบบสถาปัตยกรรมในอดีต รวมทั้งคติความเชื่อต่าง ๆ เช่น คติความเชื่อเกี่ยวกับเขาพระสุเมรุ เป็นต้น มาประยุกต์ โดยตรงในการออกแบบนั้น ๆ โดยที่เป็นการออกแบบโดย การนำรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีมาประยุกต์ ในบริบทสังคมสมัยใหม่ ซึ่งย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้ง ในตัว หรือไม่ก็เป็นความพยายามของสถาปนิกที่จะอาศัย แต่เพียงด้านสุนทรียศาสตร์มากำหนดรูปแบบในเชิงเส้น สายโดยไม่ได้นำถึงด้านสาระหรือความหมายที่ตอบ สอนต่อมิติอื่น ๆ เช่น ด้านการใช้สอย ด้านการปกป้อง จากสภาวะแวดล้อม ด้านการลงทุน ฯลฯ

การวิจัยนี้ จึงมุ่งค้นหาความชัดเจนเกี่ยวกับความ เหมาะสมของรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่ได้มีการ ออกแบบในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา และหากไม่มีความ เหมาะสม จะมีแนวทางในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่อย่างไร รวมทั้งแนวทางการ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างไร โดยเฉพาะ ในเงื่อนไขที่ตอบรับกับนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่

กำลังเป็นโจทย์สำหรับงานสร้างสรรค์ทุกประเภทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจนอกเหนือจากระบบเศรษฐกิจเชิงการผลิตและส่งออกอย่างที่เป็นอยู่²

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ และรูปแบบอื่น ๆ
2. ศึกษาหาแนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรมสำหรับสังคมไทยสมัยใหม่ โดยเฉพาะในแนวคิด ‘คิดใหม่ทำใหม่’ เพื่อสร้างมรดกวัฒนธรรมใหม่
3. ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่
4. ศึกษาโอกาสและประโยชน์ที่พึงได้รับการพัฒนาให้มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ในงานสถาปัตยกรรมในการเป็นปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์
5. สรุปประเด็นเพื่อจัดทำเป็นชุดคำถามวิจัยเพื่อการจัดทำโครงการวิจัยต่อไปในอนาคต

สมมติฐานของการวิจัย

รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยเท่าที่ได้มีการใช้กันไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมไทยสมัยใหม่ จำเป็นต้องมีการ ‘คิดใหม่-ทำใหม่’ (reinvention) ในลักษณะบูรณาการปัจจัยต่าง ๆ เพื่อการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ที่นำไปสู่การสร้างมรดกวัฒนธรรมต่อไป

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่: ปัญหา แนวทางการสร้างสรรค์และพัฒนา และโอกาสในเศรษฐกิจสร้างสรรค์” เป็นการศึกษาเบื้องต้นเพื่อกำหนดกรอบและประเด็นที่จะมีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบเชิงลึกต่อไปในอนาคต จึงได้อาศัยการสำรวจทางกายภาพอาคารที่มีลักษณะไทยในรูปแบบต่าง ๆ ประกอบกับการค้นคว้าทางเอกสาร ซึ่งรวมทั้งงาน

ศึกษาค้นคว้าที่ได้มีการดำเนินงานมาแล้ว เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล กรอบทฤษฎี และกรอบการวิเคราะห์ เพื่อการสร้าง ความเข้าใจถึงประเด็นปัญหา และการกำหนดแนวทางการสร้างสรรค์ และแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาเอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรมสมัยใหม่

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการยืนยันหรือตรวจสอบข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้นนี้ ยังได้มีการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมความคิดเห็นโดยเฉพาะต่อประเด็นต่าง ๆ ในการอภิปรายผลการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งค้นหางานสถาปัตยกรรมในภาพรวมที่มีลักษณะไทยในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา และสำหรับงานสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงความพยายามในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ครอบคลุมงานเฉพาะในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา เมื่อสังคมเริ่มรับรู้ถึงปัญหาวิกฤตของเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมในประเทศไทย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพการพัฒนาของเอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรมในภาพรวมมากกว่าการเจาะลึกเฉพาะกรณี โดยเน้นการนำเสนอแนวคิดเป็นหลัก

ผลการศึกษา

1. ความเหมาะสมของรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยในบริบทสังคมปัจจุบัน

ผลจากการสำรวจรูปแบบอาคารของโครงการก่อสร้างที่มีการออกแบบโดยต้องการให้มีลักษณะไทย อาจวิเคราะห์แนวรูปแบบดังกล่าวได้ใน 3 แนวรูปแบบ (รูปที่ 4-6) พร้อมการวิเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบในสังคมปัจจุบัน ดังนี้

1. แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี
2. แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์
3. แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเชิงสุนทรีย์

1. แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี

เอกลักษณ์ไทยเกิดจากการนำรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีมาใช้กับอาคารประเภทต่าง ๆ ที่สนองหน้าที่ใช้สอยในสังคมปัจจุบัน จึงมีความขัดแย้งที่ชัดเจนในหลายประการด้วยกัน ได้แก่

1) ความขัดแย้งในเชิงฐานานุกรมกับฐานานุศักดิ์ เป็นที่ทราบดีว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีแต่เดิมนั้นใช้เฉพาะกับอาคารของราชสำนัก และอาคารทางศาสนา จึงมีข้อจำกัดในการนำมาใช้กับอาคารประเภทอื่น ๆ ของสังคมปัจจุบัน เช่น อาคารพาณิชย์กรรม (ไม่ว่าจะเป็นอาคารศูนย์การค้า อาคารโรงแรม) อาคารราชการ รวมทั้งอาคารศาล และอาคารรัฐสภา เป็นต้น ปรากฏว่าอาคารศาลฎีกาหลังใหม่ที่จะก่อสร้างขึ้นใหม่ในที่ซึ่งเดิมมีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี ส่วนอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ที่จะทำการก่อสร้างที่บริเวณย่านเกียกกาย ผู้เข้าประกวดแบบหลายรายได้นำเสนอรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีในส่วนองค์ประกอบหรือในส่วนของอาคาร โดยเฉพาะส่วนยอดเพื่อแสดงถึงลักษณะไทย (รูปที่ 7) ทั้งที่เป็นการขัดต่อหลักเกณฑ์เกี่ยวกับฐานานุกรมที่ต้องสัมพันธ์กับฐานานุศักดิ์ (Prakitnontakarn, 2005, p. 115; Pirom, 1989, p. 76) การละเมิดหลักเกณฑ์ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ไปไกลถึงขั้นการนำรูปแบบเจดีย์มาเป็นองค์ประกอบตกแต่งภายในโรงแรม (รูปที่ 8) หรือในกรณีการนำรูปแบบพระปรางค์มาทำเป็นปล่องเมรุเผาศพ (รูปที่ 9) ทั้งที่แต่เดิมแม้แต่อาคารทางราชสำนักเองก็ยังมีลำดับชั้นทางรูปแบบที่จะต้องสอดคล้องกับฐานะตามศักดิ์ของ

ผู้ครอง ดังนั้นการนำรูปแบบวัดและวังมาใช้กับอาคารของสามัญชน ย่อมไม่เป็นการเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง จึงเกิดคำถามว่า แล้วจะออกแบบให้มีลักษณะไทย (Thai Style) ได้อย่างไรในเมื่อไม่ปรากฏว่ามีอาคารประเภทต่าง ๆ เหล่านี้มาก่อนในอดีต ซึ่งมีเพียงวัด วัง และเรือนพักอาศัย

สรุปได้ว่า ลักษณะไทยสำหรับอาคารประเภทใหม่ ๆ ในสังคมปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งที่ต้องมาจากการคิดใหม่ ทำใหม่ (reinvention)

2) ความขัดแย้งในเชิงบริบท นอกจากความขัดแย้งในเชิงฐานานุกรมกับฐานานุศักดิ์แล้ว ยังมีความขัดแย้งในเชิงบริบท สังคมแต่ละยุคสมัย ย่อมมีบริบทเฉพาะของสังคมนั้น ๆ ความต้องการเฉพาะทางสังคม วัฒนธรรม และความเป็นไปทางเศรษฐกิจ ตลอดจนระดับการพัฒนาด้านเทคโนโลยี เป็นบริบทที่ตอบรับกับงานสถาปัตยกรรมในแต่ละยุคสมัย ดังนั้น การนำรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีกลับมาใช้โดยตรงย่อมเป็นการสร้างความขัดแย้งในตัวเอง ย่อมเกิดเป็นปรากฏการณ์ ‘ผิดที่ ผิดทาง’ เป็นการสืบสานรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีโดยปราศจากการพัฒนาหรือการดัดแปลงให้

รูปที่ 4 พระที่นั่งบรมสถิตมโหฬาร

รูปที่ 5 หอสมุดแห่งชาติ

รูปที่ 6 Phulay Bay, A Ritz-Carlton Reserve จ.กระบี่

รูปที่ 7 อาคารรัฐสภาแห่งใหม่

รูปที่ 8 อาคารโรงแรมสุโขทัย

รูปที่ 9 เมรุยอดมณฑปพร้อมปล่องทรงปรางค์

เหมาะสมกับยุคสมัย ผลที่สุดก็จะกลายเป็นความชะงักงันทางสถาปัตยกรรมที่ยังคงวนเวียนอยู่กับรูปแบบเดิม ๆ อย่างไม่รู้ก็ตาม สถาปนิก ภิญญ สุวรรณศรี ซึ่งเป็นผู้ยึดมั่นในรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี ได้ให้เหตุผลหลักไว้โดยเปรียบกับการเขียนโคลงที่ต้องยึดหลักฉันทลักษณ์ การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ก็ให้ยึดถือฉันทลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมไทยประเพณี (Tiptus, 1997, p. 106)

ด้วยความขัดแย้งในเชิงฐานานุรูปกับฐานานุศักดิ์ พร้อมกับความขัดแย้งในเชิงบริบทดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดในตัวเอง ประกอบกับการที่ต้องลงทุนในค่าก่อสร้างเพิ่มขึ้น จึงทำให้มีการใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีอย่างจำกัด โดยเฉพาะการใช้แบบย่อส่วน ในลักษณะ ‘ของที่ระลึก’ ดังที่มักปรากฏเป็นเพียงศาลา ศาลพระภูมิ หอพระ ส่วนหลังคาทางเข้าของอาคารหลัก เช่น หลังคาทางเข้าของอาคารโรงแรม (รูปที่ 10) ศาลาไทยของอาคารสถาบัน (รูปที่ 11) เป็นต้น โดยที่อาคารหลักและอาคารอื่น ๆ มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบสากล

รูปที่ 10 โรงแรมลิตเติลดิก จ. เชียงราย

รูปที่ 11 อาคารศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

2. แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์

จากปัญหาความต้องการในการสืบสานเอกลักษณ์ไทยที่ดี รวมทั้งความต้องการสร้างสรรค์ลักษณะไทยให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีการก่อสร้างและวัสดุก่อสร้างสมัยใหม่ ได้นำไปสู่การพยายามประยุกต์รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอดีตเป็นรูปแบบที่เรียกโดยเฉพาะว่า ‘สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์’ (Horayangkura, 1994, 1996, pp. 57-62) เริ่มต้นที่ผู้มีอำนาจบริหารประเทศ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ด้วยนโยบายชาตินิยม โดยอาศัยสุนทรียภาพในการแสดงอำนาจทางการเมือง (aesthetic of power) (Noobanjong, 2010, pp. 43-63) ได้บัญชาให้กรมโยธาธิการ ซึ่งรับผิดชอบการออกแบบอาคารราชการทั้งหลาย ทั้งอาคารที่ทำการของกระทรวงต่าง ๆ บนถนนราชดำเนินนอก และอาคารศาลากลางและอาคารศาลประจำจังหวัด ออกแบบอาคารเหล่านั้นให้มีลักษณะไทย โดยมีการใช้หลังคาทรงสูง ซึ่งก็ถูกวิจารณ์ว่า “เป็นมะเร็งของสถาปัตยกรรม” (Charoensuphakul, 1969, p. 87) และก่อสร้างด้วยวัสดุที่มีความคงทนถาวรอย่างคอนกรีตพร้อมกับการลดทอนรายละเอียดลง ซึ่งอนุวิทย์ เจริญศุภกุล (Charoensuphakul, 1998, p. 70) ได้วิพากษ์วิจารณ์ไว้อย่างน่าสนใจว่า “...เราก็จะได้แต่แบบที่ตาย ๆ ขาดนัยสัมพันธ์กับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมที่เราดำรงอยู่” ด้วยแนวทางการลดทอน ได้มีการพัฒนารูปแบบขึ้นเป็นแบบ ‘สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์’ ซึ่งต่อมาก็มีการใช้กันอย่างกว้างขวางสำหรับอาคารที่มีความสำคัญของส่วนราชการ เช่น อาคารหอประชุมธรรมศาสตร์ อาคารโรงละครแห่งชาติ (รูปที่ 12) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม สถาปนิกในช่วงทศวรรษ 2500-2520 ซึ่งส่วนหนึ่งสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ และมีความรู้ความเข้าใจสถาปัตยกรรมไทยอย่างจำกัด ได้วิพากษ์วิจารณ์และต่อต้าน ‘สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์’

รูปที่ 12 โรงละครแห่งชาติ

อย่างรุนแรงว่าเป็น ‘ห้วมังกุท้ายมังกร’ บ้าง หรือเป็น ‘กล่องไม้ขีดไฟ’ บ้าง หรือว่าไม่สอดคล้องกับยุคสมัยใหม่ซึ่งในช่วงนั้นอิทธิพลของสถาปัตยกรรมโมเดิร์น (Modern Architecture) กำลังแผ่เข้ามาผ่านระบบการศึกษาทางสถาปัตยกรรม จึงทำให้เริ่มมีการชะงักการใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์พร้อม ๆ กับความเสื่อมของลัทธิชาตินิยมตามลำดับ โดยยังคงมีการก่อสร้างอาคารศาลากลาง (รูปที่ 13) และอาคารศาลประจำจังหวัด (รูปที่ 14) ที่มีรูปแบบ ‘สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์’ นับเป็นความเสียหายที่ไม่ได้มีการพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์อย่างต่อเนื่องในลักษณะบูรณาการกับบริบทที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย

จึงกล่าวได้ว่า การชะลอตัวทางรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์เป็นไปตามวาระของโครงการก่อสร้างอาคารที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมโยธาธิการ (และผังเมือง) จึงจัดได้ว่าเป็นการถูก ‘บอนไซ’ หากมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามกาลเวลาอย่างเพียงพอ ก็จะสามารถพัฒนาไปสู่รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยที่มีคุณค่าได้ ในทำนองเดียวกับสถาปัตยกรรมโมกุล (Moghul Architecture) ที่มีการพัฒนาตั้งแต่การก่อตั้งราชวงศ์โมกุล (ค.ศ. 1526) โดยได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมเปอร์เซีย และในที่สุดมีการแผ่ขยายสู่ประเทศเปอร์เซียและประเทศกลุ่มเมดิเตอร์เรเนียน (Fletcher, 1992, pp. 605–631, 783)

3. แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเชิงสุนทรีย์

การสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยเกิดจากความพยายามในการอนุรักษ์ด้านสุนทรีย์ภาพของงานสถาปัตยกรรมในอดีตผ่านกระบวนการลดทอนมากยิ่งขึ้นในรูปธรรม ทำให้สามารถแสดงออกซึ่งลักษณะไทยเฉพาะด้านสุนทรีย์ หรือเฉพาะ ‘เปลือก’ โดยส่วนมากก็ไว้ ‘แก่น’ เช่นในกรณีอาคารสภาสถาปนิก การออกแบบเส้นสายที่เป็นเส้นโค้งงอของหลังคาที่คลุมส่วนใช้สอยชั้นบนสุด (ห้องประชุมและโถงนิทรรศการ) (รูปที่ 15) แบบเบี่ยงตันที่เส้นสายมีความโค้งน้อย (รูปที่ 16) ขาดความชัดเจนในลักษณะเส้นสาย โดยรวมแล้วก็ยังคงได้แต่ ‘เปลือก’ โดยปราศจากที่มาที่ไปของรูปแบบที่ควรเกิดจากภูมิปัญญาตามแนวทางคัมภีร์คฤมคัมภีร์ สำหรับอาคารสำนักงานใหญ่ธนาคารไทยพาณิชย์ (อาคาร SCB) ก็คงได้ลักษณะไทยเชิงสุนทรีย์ภาพจากการใช้รูปแบบอาคารที่มียอดแหลมสีทองและมีเส้นทางนอนสีทอง (รูปที่ 17) จึงเข้าข่ายทำนองเดียวกันในการแสดงออกลักษณะไทยเฉพาะในส่วนเปลือกที่ยังจะต้องมีคำตอบทางด้าน ‘แก่น’ ด้วย

กล่าวได้ว่า แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเชิงสุนทรีย์ดังกล่าว มีส่วนมาจากพื้นฐานการคิดแบบตะวันตกที่เน้นการแบ่งแยกในวิธีการมากกว่าการใช้วิธีบูรณาการคือได้ทั้งเปลือกและแก่น แทนที่จะได้เพียง ‘เปลือก’ หรือ ‘แก่น’ อย่างใดอย่างหนึ่ง³

รูปที่ 13 อาคารศาลากลาง จ. เชียงใหม่

รูปที่ 14 อาคารศาล 6 บัลลังก์ จ. ยโสธร

รูปที่ 15 อาคารสภาสถาปนิก

รูปที่ 16 อาคารสภาสถาปนิก

รูปที่ 17 ธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB)

สรุปได้ว่า รูปแบบอาคารทั้ง 3 รูป ที่ได้พยายาม ออกแบบให้มีลักษณะไทย เป็นรูปแบบที่ยังวนเวียนอยู่กับ รูปแบบสถาปัตยกรรมในอดีต โดยมีระดับของการถอยห่าง จากอดีตมากขึ้นตามลำดับ เป็นการออกแบบที่เน้นการ สืบสานรูปแบบเป็นหลัก ไม่ใช่เกิดจากการคิดใหม่ทำใหม่ ที่มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์หรือบริบทของสังคม ปัจจุบัน รวมทั้งไม่ได้เป็นการมุ่งสร้างมรดกทางวัฒนธรรม ตามที่สมภพ ภิรมย์ (Pirom, 1988) ได้พยายามผลักดันให้ สถาปนิกร่วมกันสร้างมรดกทางวัฒนธรรม โดยไม่เพียงแต่ ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ตกทอดกันมาเท่านั้น

2. แนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในงาน สถาปัตยกรรมสำหรับสังคมไทยสมัยใหม่

การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยที่ผ่านมามีได้ชี้ให้เห็นถึงความไม่ลงตัวกับ สภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน อันเนื่องจากการจงใจ สร้างรูปแบบให้มี ‘เปลือก’ ที่มีลักษณะไทย โดยยังไม่ได้ มีการคำนึงถึง ‘แก่น’ เท่าที่ควร ซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์ กับปัจจัยบริบทต่าง ๆ ทางออกจึงอยู่ที่การคิดในลักษณะ พหุนิยมที่นำไปสู่บูรณาการปัจจัยแวดล้อมหลากหลาย เข้าด้วยกัน เพื่อการสร้างสรรค์รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มี เอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ เป็นการคิดในลักษณะ ‘คิดใหม่ ทำใหม่’ (reinvention) ทั้งนี้ ได้มีความพยายามในการ นำเสนอแนวทางในการสร้างสรรค์รูปแบบสถาปัตยกรรม ให้มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ เช่นใน วิมลสิทธิ์ หริยางกูร (Horayangkura, 1996, 2002) เชษฐา พลายชุม (Plaichoom, 1998) อภินันท์ พงศ์เมธากุล (Phongmethakul, 1999) และเสกสรรค์ ศรีภิรมย์ (Sriphiroom, 2009) การนำเสนอ แนวทางการสร้างสรรค์ในงานวิจัยนี้จึงจัดเป็นส่วนหนึ่งใน พัฒนาการต่อเนื่อง

2.1 เจาะลึกที่นำไปสู่การคิดใหม่ทำใหม่

ก่อนที่จะกำหนดกรอบแนวทางการสร้างสรรค์ เอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรมจำเป็นต้องทำความเข้าใจ กระจำกับเงื่อนไขปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุ ผลในการคิดใหม่ทำใหม่อย่างยั่งยืน ไม่เกิดการ ‘หลงผิด’ ที่เป็นการเข้าใจผิดตั้งแต่ต้น ซึ่งทำให้ยึดถือแต่รูปแบบ เดิม ๆ ซึ่งมีส่วนที่นำไปสู่การ ‘หลงทาง’ ที่เป็นการเสียเวลา และทรัพยากรในการพัฒนารูปแบบที่ขาดสาระสำคัญ จึงได้แต่ ‘เปลือก’ ที่สำคัญคือเพื่อไม่ให้เกิดการ ‘หลงลืม’

ปัจจัยต่าง ๆ มากมายที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการการคิด ใหม่ทำใหม่

จากการศึกษาเบื้องต้น อาจสรุปเงื่อนไขได้ 8 ประการต่อไปนี้ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ผู้ออกแบบควรมี ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ตั้งแต่ต้น

1. แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทย เท่าที่ได้มีการใช้กันอยู่ ไม่มีความเหมาะสม เพราะไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน

2. รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีมีข้อจำกัด ในการนำไปใช้ อีกทั้งมีความขัดแย้งในเชิงบริบทกับสังคม ปัจจุบัน จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน

3. การสร้างสรรค์และการพัฒนารูปแบบสถา- ปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทย จำเป็นต้องนำปัจจัยทั้งที่เป็น ‘เปลือก’ และที่เป็น ‘แก่น’ มาร่วมพิจารณา กล่าวคือ เอกลักษณ์ไทยต้องมาจากด้านรูปลักษณ์/สุนทรียภาพ และ ด้านภูมิปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการสร้าง สภาวะน่าสบายในภูมิอากาศร้อนชื้น

4. การคิดใหม่ทำใหม่ต้องเป็นการสร้างสรรค์ เอกลักษณ์ไทย ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ตามแนวทาง Glocal Architecture (Glocal = Global + Local) (Nagashima, 1996) ทั้งนี้ยังต้องพิจารณารวมถึงกระแส ความตื่นตัวเกี่ยวกับภาวะโลกร้อนด้วยการสร้างสรรค์สถา- ปัตยกรรมสีเขียว (Green Architecture)

5. แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทย สมัยใหม่ ย่อมต้องสอดคล้องลงตัวกับระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีทันสมัยในปัจจุบันและอนาคต ตามมาตรฐานสากล

6. เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ต้องมึ ความชัดเจนเชิงรูปธรรมที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาค เอกชนสามารถนำไปใช้และพัฒนาต่อเนื่องได้

7. ในสังคมที่มีลักษณะพลวัต ย่อมหมายความว่า จะต้องมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมไทย สมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง

8. การคิดใหม่ทำใหม่จะต้องใช้เวลาในการสร้าง สรรค์และพัฒนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ซึ่งย่อมไม่ได้มาด้วยสูตรสำเร็จ แต่จะต้องมาจากการปรับ แก่ไขอย่างต่อเนื่องในกระบวนการสร้างสรรค์ จนกว่าจะ เกิดการลงตัวเป็นแบบอย่างทางสถาปัตยกรรม (architect- ural style) ที่เป็นที่ยอมรับของสังคมและมีการใช้กันอย่าง กว้างขวางในช่วงเวลาหนึ่ง

2.2 แนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

ในการคิดใหม่ทำใหม่ จำเป็นต้องนำปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวนมากมาร่วมพิจารณาเพื่อการคิดค้นกันใหม่ ทั้งปัจจัยใหม่ที่เกิดจากสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน และปัจจัยเดิมที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีการสืบสานต่อเนื่องกันมา ทั้งปัจจัยใหม่และปัจจัยดั้งเดิม ที่มีการผสมผสานกันอย่างบูรณาการ จะนำไปสู่การคิดใหม่ทำใหม่ในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ในงานสถาปัตยกรรม

ปัจจัยใหม่ ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมถึงปัจจัยทางเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมยุคใหม่ และได้รับอิทธิพลตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงเป็นบริบทหลักที่กำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรม

ปัจจัยเดิม ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรม โดยรวมถึงความคิด ทศนคติ ค่านิยม ประเพณีปฏิบัติ ฯลฯ เหล่านี้ที่ยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตปัจจุบัน ทั้งนี้ย่อมรวมถึงภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อม

ที่น่าอยู่อาศัย ที่อาจนำมาต่อยอดได้ เช่น การจัดทำผนัง / แฉกกันแดด ‘สี่เหลี่ยม’ (Laopanitchakul & Srisutapan, 2006) ปัจจัยเดิมจึงเป็นบริบทที่มีส่วนกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมเช่นเดียวกับปัจจัยใหม่

งานออกแบบสถาปัตยกรรมทุกวันนี้ที่มีปัญหาด้านขาดเอกลักษณ์ไทย สืบเนื่องมาจากการออกแบบที่ถูกกำหนดโดยปัจจัยใหม่เป็นหลัก (รูปที่ 18) พร้อมกับการละทิ้งปัจจัยเดิม รวมทั้งมีการให้ความสำคัญกับรูปแบบเชิงรูปธรรม ทั้งที่รูปแบบเชิงนามธรรม เช่น ลักษณะเบาลอยตัว ลักษณะโปร่งโล่ง (รูปที่ 19, 20) และลักษณะร่มรื่นเป็นต้น ก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดเอกลักษณ์ไทย (Horayangkura, 1996, pp. 51-54)

การวิเคราะห์รายละเอียดที่มาของเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

อาจวิเคราะห์รายละเอียดตัวกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ จากการพิจารณารายละเอียดตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

รูปที่ 18 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา

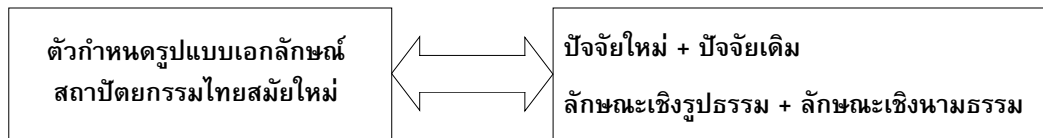

รูปที่ 19 หอประชุมสหประชาชาติ

รูปที่ 20 อาคารผู้โดยสารใหม่ สนามบินสมุย

แนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่กำหนดจาก:	ปัจจัยใหม่ + ปัจจัยเดิม ปัจจัยที่เกิดขึ้นในสังคมยุคใหม่ + ปัจจัยที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรม (รวมถึงอิทธิพลตามกระแสโลก) (รวมถึงค่านิยม ประเพณีปฏิบัติ ภูมิปัญญา)
	= บริบทเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กายภาพ (ทำเล + พื้นที่ตั้ง + เทคโนโลยีการก่อสร้าง + เทคโนโลยีอาคาร + มาตรการการประหยัดพลังงาน + มาตรการการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม) + ความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง (ผู้ประกอบการ + ผู้ใช้ + ประชาชน) + การตลาด + รูปลักษณ์ (เปลือก) + ภูมิปัญญา (แก่น) + ลักษณะเชิงรูปธรรม + ลักษณะเชิงนามธรรม + อื่น ๆ (เช่น จินตนาการ...)
รูปลักษณ์ (เปลือก)	= การสร้างสรรค์สุนทรียภาพ + รูปแบบองค์ประกอบสถาปัตยกรรมต่าง ๆ + ความเหมาะสมตามฐานานุรูปกับฐานานุศักดิ์ + ลักษณะการจัดรูปแบบอาคารและกลุ่มอาคาร + ลักษณะการจัดภูมิทัศน์ + อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยใหม่และปัจจัยรากเหง้าทางวัฒนธรรม
ภูมิปัญญา (แก่น)	= การเลือกแหล่งที่ตั้งถิ่นฐาน + การหลีกเลี่ยงธรรมชาติ + การเสนอวิถีธรรมชาติ (การวางถูกทิศทาง + การระบายอากาศ + การใช้แสงธรรมชาติ + ร่มเงาจากพรรณไม้ + ความเย็นจากน้ำและดิน + ฯลฯ) + การเลือกใช้วัสดุท้องถิ่น + การเลือกใช้เทคนิคการก่อสร้าง + อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยใหม่ตามกระแสโลกาภิวัตน์ และปัจจัยรากเหง้าทางวัฒนธรรมตามค่านิยมและประเพณีปฏิบัติ
ลักษณะเชิงรูปธรรม	= องค์ประกอบสถาปัตยกรรม (รวมรายละเอียดลวดลาย) + การจัดกลุ่มอาคาร + การจัดภูมิทัศน์ + อื่น ๆ
ลักษณะเชิงนามธรรม	= ลักษณะเบาลอยตัว + ลักษณะโปร่งโล่ง + ลักษณะร่วมสมัย + อื่น ๆ

แนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่
จากการพิจารณารายละเอียดตัวกำหนดรูปแบบที่เป็นตัวแปรต่าง ๆ

ทั้งปัจจัยใหม่และปัจจัยเดิมต่างก็เกี่ยวข้องกับรูป
ลักษณะ (เปลือก) และภูมิปัญญา (แก่น) สิ่งนี้ เรื่องศักดิ์
กันตะบุตร (Kantabutra, 1994, p. 48) กล่าวถึงรูปแบบ
สถาปัตยกรรมไทยที่เป็นงานสร้างสรรค์บริสุทธิ์ จากระบบ
โครงสร้าง วัสดุก่อสร้าง และวิธีการก่อสร้าง เป็นลักษณะ
นามธรรมจากวิถีของความคิดนั้น ก็หมายถึง ‘แก่น’ ตาม
ความหมายของภูมิปัญญาในงานสถาปัตยกรรมไทยใน
อดีต ความซับซ้อนในงานออกแบบสถาปัตยกรรมเกิด
จากการที่ต้องนำตัวแปรต่าง ๆ จำนวนมากมายดังกล่าว
ข้างต้น มาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งเป็นเหตุแห่งการเกิดความ
บกพร่องในงานออกแบบได้ง่าย หากมีการละเลยตัวแปร
ในบางส่วน การวิจัยจึงมีบทบาทสำคัญในการลดข้อ
บกพร่องลงได้

3. แนวทางในการส่งเสริมการพัฒนายั่งยืน ในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย สมัยใหม่

นอกจากการนำเสนอแนวทางการสร้างสรรค์
รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่แล้ว
ควบคู่กันนี้ยังจำเป็นต้องนำเสนอแนวทางการส่งเสริม
การพัฒนายั่งยืนในการสร้างสรรค์งานสถาปัตย-
กรรมให้มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ จากการสำรวจความ
คิดเห็นในเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในด้าน
ต่าง ๆ อาจสรุปมาตรการในการส่งเสริมการพัฒนายั่งยืน
เพื่อการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย
สมัยใหม่ใน 5 แนวทางหลัก ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

ปัญหาพื้นฐานที่นำไปสู่การขาดเอกลักษณ์ไทย
ในงานสถาปัตยกรรมสมัยใหม่อยู่ที่การขาดจิตสำนึก
สาธารณะ กล่าวคือ ประชาชนทั่วไป ชุมชน ผู้ประกอบการ
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ตลอดจนสถาปนิกโดยรวม ยังไม่เห็น
ความจำเป็นหรือความสำคัญของการสร้างสรรค์งานสถา-
ปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทย หรือไม่ก็มีความคิดเห็นใน
เชิงลบต่อเอกลักษณ์ไทย โดยในจิตสำนึกได้นำประเด็น
เอกลักษณ์ไทยไปเชื่อมโยงกับรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย
ประเพณี ทำให้มีทัศนคติในทำนองที่ว่า เป็นเรื่องที่ไม่ทันสมัย
และเป็นการทวนกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก
ไร้พรมแดน สถาปนิกรุ่นใหม่ต้องมีจิตสำนึกตอบสนอง
ในการสร้างสรรค์มรดกวัฒนธรรม (Pirom, 1988) มิใช่
เพียงแต่ทำการออกแบบตามกรอบที่สังคมปัจจุบันกำหนด
ซึ่งทำให้ต้องตกอยู่ภายใต้การแข่งขันในทางธุรกิจ ที่มัก

โหมกระแสนโยบายวัฒนธรรมแบบสากลมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในทางกลับกัน การสร้างสรรค์เอก-
ลักษณ์ไทยสมัยใหม่ในงานสถาปัตยกรรม ย่อมหมายถึง
การสร้างลักษณะเด่นให้กับบริบทสภาพแวดล้อม ตาม
แนวคิด Glocal Architecture ทำให้เกิดการรับรู้ลักษณะ
เฉพาะของท้องถิ่น กรุงเทพมหานครมีเอกลักษณ์แตกต่าง
จากมหานครอื่น ๆ ส่วนหนึ่งด้วยงานสถาปัตยกรรมที่มี
ลักษณะแตกต่างจากบริบทสากล

จุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยอยู่
ที่การมีจิตสำนึกสาธารณะ

2. การปรับเปลี่ยนระบบการศึกษา

หากการศึกษาในระดับก่อนอุดมศึกษา มีบทบาท
ในการปลูกจิตสำนึกและการก่อให้เกิดการซึมซับเอก-
ลักษณ์ไทยตั้งแต่เยาว์วัย ย่อมเป็นการสร้างพื้นฐานความ
เข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมและมีส่วนช่วย
ให้มีความต่อเนื่องในการศึกษาระดับอุดมศึกษา อย่างไร
ก็ตาม ตามข้อเท็จจริงสถาปนิกกลับมีความรู้พื้นฐานอย่าง
จำกัดเกี่ยวกับเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยจากอดีตถึง
ปัจจุบัน ที่จะนำไปสู่ความสามารถในการสร้างสรรค์เอก-
ลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ด้วยปรากฏว่าสถาบัน
การศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนการ
สอนวิชาที่สร้างความเข้าใจและพัฒนาแบบสถา-
ปัตยกรรมไทย แต่มักสอนวิชาสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งมัก
เป็นเพียงวิชาบรรยายหรือบรรยายถึงปฏิบัติการเพียง 1-2
วิชา ตามหลักสูตร บ้างก็เป็นเพียงวิชาเลือก การเรียนการ
สอนมักเน้นการจดจำรูปแบบมากกว่าการพัฒนาเพื่อการ
นำไปใช้ประโยชน์ในการออกแบบ หรือการพัฒนาแบบ
ในลักษณะการสร้างสรรค์รูปแบบสถาปัตยกรรมไทย
ให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน มีเพียงบางสถาบันที่
ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรให้เป็นวิชาปฏิบัติการที่จัดให้มี
โครงการออกแบบตามบริบทจริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบาง
หลักสูตรได้จัดให้เป็นหลักสูตรการศึกษาทางสถาปัตย-
กรรมไทยโดยเฉพาะ ผู้สำเร็จการศึกษามีความถนัดทาง
ด้านการออกแบบงานสถาปัตยกรรมไทยประเพณีมากกว่า
ความสามารถในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรม
ไทยสมัยใหม่ จึงมีปัญหาในการเข้าสู่วงการวิชาชีพ
สภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการที่
สถาปนิกอีกส่วนหนึ่งได้สำเร็จการศึกษาโดยตรงจาก
ต่างประเทศ และเป็นผู้ที่ขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐาน
สถาปัตยกรรมไทย Yau Fong (2000, p. 121) ได้สรุปตรง
ประเด็น: “Most architects in Thailand received

western-oriented education that has made them less sensitive to their cultural heritage. This intellectual barrier has become detrimental in developing Thai Architecture.” ทำให้มีความจำเป็นจะต้องมีการจัดระบบการศึกษาใหม่ เพื่อส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนสถาปัตยกรรมไทยอย่างจริงจัง มีความเข้าใจทั้ง ‘เปลือก’ และ ‘แก่น’ อย่างลึกซึ้ง เพียงพอต่อการนำไปต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ รวมทั้งให้มีการสอนให้มีความรู้ความสามารถในการประยุกต์ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไทยในงานออกแบบเพื่อสังคมไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์สภาวะน่าสบาย ทั้งหมดนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของการสอบขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพที่จัดโดยสภาสถาปนิก ทั้งนี้ อาจเป็นส่วนหนึ่งของข้อกำหนดที่สถาปนิกต่างชาติต้องสอบผ่านเช่นเดียวกัน ตามเงื่อนไขของมาตรฐานวิชาชีพ เมื่อการเปิดเสรีทางการค้าและบริการมีผลในทางปฏิบัติ

3. การวิจัยและพัฒนา

โดยธรรมชาติของสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์และการเป็นวิชาชีพอิสระ การวิจัยในสาขาวิชาสถาปัตยกรรมจึงไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร และมักมีลักษณะกระจัดกระจายตามลักษณะของวิชาที่เป็นสหวิทยาการ (multidisciplines) ดังนั้น เพื่อให้มีการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ซึ่งจัดได้ว่ามีขอบเขตการค้นคว้าวิจัยเฉพาะที่จะต้องใช้เวลาในการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นต้องจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง โดยอาจจัดตั้งเป็น “สถาบันวิจัยและพัฒนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่” เพื่อรับผิดชอบในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาที่มีผลต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบงานสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ อันเป็นผลจากการคิดใหม่ทำใหม่ โดยการคิดค้นรูปแบบทั้งที่เป็นรูปธรรมและที่เป็นนามธรรม ทั้งทางรูปลักษณ์ (เปลือก) และทางภูมิปัญญา (แก่น) ที่เน้นบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน เช่น เทคโนโลยีการก่อสร้างและวัสดุที่ก้าวหน้า การลงทุน การตอบสนองของผู้บริโภค ฯลฯ

การจัดตั้ง “สถาบันวิจัยและพัฒนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่” ควรจัดเป็นหน่วยงานเฉพาะตามพระราชบัญญัติที่จะมีการประกาศใช้ เพื่อให้มีความชัดเจนในองค์กรที่รับผิดชอบ เป็นศูนย์กลาง

ของการวิจัยและพัฒนา โดยให้สถาบันวิจัยและพัฒนา นี้ ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ และสถาบันการศึกษา เพื่อร่วมกันจัดทำโครงการวิจัย และโครงการอบรมทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อการสร้างความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับเอกลักษณ์สถาปัตยกรรม อันเป็นการขยายผลจากผลงานวิจัยและพัฒนา

เนื่องจากงานสถาปัตยกรรมเป็นมิติหนึ่งที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) (ซึ่งจะได้กล่าวถึงอย่างละเอียดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อ 4) สถาบันวิจัยและพัฒนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ จึงต้องเชื่อมโยงกับการวิจัยและกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สถาบันวิจัยและพัฒนา นี้ จึงควรอยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานที่รับผิดชอบเศรษฐกิจสร้างสรรค์

4. การกระตุ้นการปฏิบัติวิชาชีพ

การสร้างจิตสำนึกสาธารณะครอบคลุมไปถึงกลุ่มผู้ปฏิบัติวิชาชีพ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมโดยตรง และจากการวิเคราะห์พื้นฐานการศึกษาตามที่ได้กล่าวแล้วในหัวข้อการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษาทางสถาปัตยกรรมโดยรวมมักมีความรู้ความสามารถจำกัดในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ จึงเป็นกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมให้ทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทย เพื่อให้เป็นระบบครบวงจรในการขับเคลื่อนการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทย เริ่มตั้งแต่การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การปรับเปลี่ยนระบบการศึกษา การวิจัยและพัฒนาสู่ภาคปฏิบัติในการออกแบบในงานวิชาชีพ จึงนับว่ามีเหตุผลอันควรในการจัดให้มีการสอบวัดความรู้พื้นฐานด้านการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในการสอบขึ้นทะเบียนวิชาชีพตามที่ได้นำเสนอแล้วในข้อการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษา ทราบว่าผู้ปฏิบัติวิชาชีพยังไม่เห็นความสำคัญของการออกแบบงานสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ งานสถาปัตยกรรมในประเทศไทยก็ยังคงไร้เอกลักษณ์ต่อไปหรือไม่เช่นนั้นก็มีเอกลักษณ์แบบผิดที่ผิดทางตามแต่จะโยนหาได้จากรูปลักษณ์ในอดีต (รูปที่ 21, 22)

5. การส่งเสริมและการสร้างกำลังใจ

ผู้ที่ได้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรเกี่ยวกับการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

รูปที่ 21 โรงแรมแมนดาริน ดาราเทวี

รูปที่ 22 วิหารลายคำ วัดพระสิงห์

ควรได้รับการบรรจุเข้าทำงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยที่มีการกำหนดกรอบอัตราค่าจ้างไว้รองรับ มิใช่ปล่อยให้ไปฟันฝ่าหางานทำเอง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทย ควรได้รับการเพิ่มขึ้นเงินเดือนเป็นกรณีเฉพาะ

การประกาศเกียรติคุณและการให้รางวัลจากสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการจัดให้มีการมอบรางวัลประจำปีแก่งานออกแบบประเภทสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ตลอดจนการให้รางวัลแก่ผลงานวิจัยและพัฒนาที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านเอกลักษณ์ ฯลฯ จัดเป็นมาตรการสำคัญในการส่งเสริมและการให้กำลังใจแก่ผู้ที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ ทุกภาคส่วนรวมทั้งภาคเอกชนก็สามารถมีบทบาทในการส่งเสริมให้มีการออกแบบ การอนุรักษ์ การวิจัยและพัฒนาที่นำไปสู่การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ จึงจะเกิดมวลพลังการสร้างสรรค์ที่ตอบรับกับนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์

4. โอกาสและประโยชน์ของเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) ตามความหมายโดยสังเขปของ John Howkins (2001) ในหนังสือ *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas* หมายถึง “การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์” งานสถาปัตยกรรม (architecture) เป็น 1 ใน 9 อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (creative industries) ที่เป็นสาขาการผลิตที่พัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ซึ่งได้แก่ 1) งานฝีมือและหัตถกรรม (crafts) 2) งานออกแบบ (design) 3) แฟชั่น (fashion) 4) ภาพยนตร์และวิดีโอ (film & video) 5) การกระจายเสียง (broadcasting) 6) ศิลปะการแสดง (performing arts) 7) ธุรกิจโฆษณา (advertising) 8) ธุรกิจการพิมพ์ (publishing) และ 9) สถาปัตยกรรม (architecture)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นทางออกในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่มุ่งให้สร้างคุณค่าทางสังคมและมูลค่าทางเศรษฐกิจ ตามนโยบายของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในสภาพปัจจุบันที่ยังคงอาศัยการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม การเกษตร บริการการท่องเที่ยว ฯลฯ เป็นหลัก โดยมีเป้าหมายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เติบโตจาก 10% ของจีดีพี (9 แสนล้านบาท) เป็น 20% ของจีดีพี (2 ล้านล้านบาท) ภายใน 3 ปี (“Creative Economy,” 2010, p. 5)

ประเด็นสำคัญอยู่ที่ความคิดสร้างสรรค์ (creative ideas) ที่สามารถนำไปสู่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการพัฒนาสินทรัพย์สร้างสรรค์ใหม่ ๆ ตามแผนงานกระตุ้นเศรษฐกิจระยะที่ 2 (2553–2555) งานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้รับการจัดสรร 17,585 ล้านบาท ในการส่งเสริมและพัฒนางานอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทั้ง 9 ประเภท แนวโน้มของการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจสำหรับประเทศไทยจะเพิ่มจากปัจจัยการผลิตด้วยต้นทุนต่ำแต่อย่างเดียว เป็นการขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ (efficiency-driven) และด้วยนวัตกรรม (innovation-driven) ซึ่งต้องอาศัยทักษะในการคิดสร้างสรรค์ (Samakoses, 2009)

ประเด็นคำถามจากการพิจารณางานสถาปัตยกรรมเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จึงมุ่งไปที่บทบาทของงานสถาปัตยกรรมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตามเป้าหมายข้างต้น โดยมีปัจจัยร่วมประการใดในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

งานสถาปัตยกรรมเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมที่อาศัยความคิดสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ย่อมเป็นการนำเสนอสิ่งสร้างสรรค์ที่เป็นที่เชิดหน้าชูตาถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศที่ทันสมัย พร้อม ๆ กับยังคงสามารถแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งจะสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตลอดจนแขกผู้มาเยือน โดยเฉพาะหากสามารถจัดสร้างงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าเป็นสถาปัตยกรรมสัญลักษณ์ (iconic architecture) ก็จะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (culture industry) มีข้อน่าสังเกตว่า หลายประเทศในภูมิภาคเอเชียต่างก็มีอาคารที่มีความโดดเด่นที่จัดเป็นสถาปัตยกรรมสัญลักษณ์ เช่น อาคารแฝดปิโตรนาส (Petronas Twin Towers) ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ (รูปที่ 23) อาคารไทเป 101 (Taipei 101) ที่กรุงไทเป อาคาร The Shanghai World Financial Center (รูปที่ 24) ฯลฯ สถาปนิกได้บรรจุออกแบบโดยคำนึงถึงเอกลักษณ์ประจำชาติ การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ จึงเป็นหนทางหนึ่งที่เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจ

รูปที่ 23 อาคารแฝดปิโตรนาส
กรุงกัวลาลัมเปอร์

รูปที่ 24 The Shanghai
World Financial
Center

สร้างสรรค์ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพราะการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว นอกจากมีผลต่อธุรกิจการท่องเที่ยว อันเนื่องมาจากการสถาปัตยกรรม ย่อมมีผลต่อการส่งเสริมกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ เช่น งานฝีมือและหัตถกรรม (crafts) งานออกแบบ (design) แฟชั่น (fashion) รวมถึงศิลปะการแสดง (performing arts) เป็นต้น

5. ข้อสรุปและเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเบื้องต้นเพื่อการตั้งโจทย์วิจัยสำหรับการวิจัยในโอกาสต่อไป โดยการค้นคว้าเจาะลึกเป็นประเด็น ๆ ไป จาก 4 ประเด็นหลักที่ปรากฏเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้

ข้อสรุปสำคัญ ๆ ที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้น มีดังนี้

1. รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยเท่าที่ได้มีการใช้กันอยู่ทั้ง 3 แนวทางหลัก ได้แก่ แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ และแนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเชิงสุนทรีย์ มีความไม่เหมาะสมด้วยเหตุผลดังนี้

- แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี มีความขัดแย้งในเชิงฐานานุรูปและฐานานุสัทธิ์ อาคารประเภทต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อสังคมสมัยใหม่ไม่อาจใช้รูปแบบประเพณี (รูปที่ 25, 26) ซึ่งแต่เดิมมีการใช้เฉพาะกับอาคารราชสำนักและอาคารศาสนา นอกจากนี้ที่สำคัญพอ ๆ กันคือ ยังมีความขัดแย้งในเชิงบริบทที่ได้เปลี่ยนไปในสังคมสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม วัฒนธรรม ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเทคโนโลยีที่ได้เปลี่ยนไป

- แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ เป็นรูปแบบที่ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีการใช้อย่างจำกัด (รูปที่ 12, 27) จึงขาดแรงผลักดันให้ฟื้นคืนกลับมาใหม่ ขณะเดียวกันได้ถอยห่างออกจากบริบทมากยิ่งขึ้น เมื่อสังคมและเทคโนโลยีการก่อสร้างได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์

- แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเชิงสุนทรีย์ เป็นเพียงการมุ่งสร้างสรรค์ ‘เปลือก’ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับ ‘แก่น’ จึงไม่อาจตอบสนองได้ถึงที่มาที่ไปโดยเฉพาะในความสัมพันธ์ระหว่างรูปลักษณ์กับภูมิปัญญา

ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน ด้วยปรากฏความล้มเหลวในความพยายามที่ผ่านมาในการสร้างสรรค์

รูปที่ 25 หอประชุม โรงเรียนนวมิราชวิทยาลัย

รูปที่ 26 โรงแรมแมนดาริน ดาราเทวี

รูปที่ 27 หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ จึงต้อง ‘คิดใหม่ ทำใหม่’ ด้วยหลักบูรณาการปัจจัยต่าง ๆ เพื่อหาคำตอบ แนวรูปแบบที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และเพื่อเป็นการ สร้างมรดกทางวัฒนธรรมอีกด้วย ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ก็ได้ริเริ่มการ สร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ที่จัดเป็นมรดกทาง วัฒนธรรมในงานออกแบบพระปฐมบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ที่มี ลักษณะเรียบง่ายและงดงามด้วยด้านภูมิปัญญาสร้างสรรค์ (รูปที่ 28)

รูปที่ 28 พระปฐมบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอด ฟ้าจุฬาโลกมหาราช

2. การคิดใหม่ทำใหม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า เป็น การสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งรวมถึงกระแสความตื่นตัวเกี่ยวกับสภาวะโลกร้อน โดย ต้องนำไปสู่ความชัดเจนเชิงรูปนาม เพื่อการนำไปใช้และ พัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ตามลักษณะพลวัตของสังคมโลก ยุคใหม่ จึงไม่ควรมียึดจำกัดทางด้านเวลาที่จะนำไปสู่การ ด่วนสรุปในรูปแบบกระบวนการสร้างสรรค์เป็นกระบวนการ ระยะยาว จนกว่าจะเกิดการลงตัวเป็นแบบอย่างที่ยอม รับกันโดยทั่วไป จากการปรากฏของแนวทางเดิม ๆ ซ้ำ แล้วซ้ำอีกที่แสดงถึงการยอมรับในรูปแบบ

การคิดใหม่ทำใหม่ต้องนำปัจจัยต่าง ๆ จำนวนมาก มายที่เกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณา ทั้งปัจจัยใหม่ซึ่งรวมถึง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ของสังคมยุคใหม่ และปัจจัยเดิม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ทศนคติ ค่านิยม ประเพณีปฏิบัติ เฉพาะที่ยังมีความสำคัญ ต่อวิถีชีวิตปัจจุบัน การวิเคราะห์ภูมิปัญญาเดิมในเชิง วิทยาศาสตร์ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการนำมาต่อยอดเป็น ปัจจัยร่วมในกระบวนการสร้างสรรค์ เช่น งานวิจัยของ วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ (Liorungruang et al., 2005; 2007) ฯลฯ ส่วนรูปลักษณ์ หรือเปลือกในมิติการ

สร้างสรรค์สุนทรียภาพ ย่อมต้องแปรผันไปตามปัจจัยใหม่ มิฉะนั้นก็จะเป็นเพียงการออกแบบเพื่อให้ได้แต่เปลือก โดยไม่สอดคล้องกับแก่น ทั้งนี้สามารถถ่วงรอนปัจจัยใหม่และปัจจัยเดิมซึ่งเป็นตัวกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรม ออกมาเป็นรูปแบบเชิงรูปธรรมและรูปแบบเชิงนามธรรม ที่แสดงถึงเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

การคิดใหม่ทำใหม่ จึงเป็นกระบวนการสร้างสรรค์เชิงบูรณาการที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยใหม่เป็นหลัก แต่ยังคงสืบสานปัจจัยเดิม ทั้งรูปลักษณ์ และภูมิปัญญา เท่าที่มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อสภาพการณ์ ในสังคมยุคใหม่ แต่ทั้งนี้ ย่อมไม่ใช้การนำรูปแบบในอดีตมาใช้โดยที่เป็นการขัดแย้งกับบริบทสังคม

3. การคิดใหม่ทำใหม่ไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากไม่มีการดำเนินการในการสร้างพื้นฐานความเข้าใจ และความรู้ความสามารถ ตลอดจนการผลักดันในด้านต่าง ๆ งานวิจัยได้ชี้นำไปสู่การสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนและชุมชนเห็นความสำคัญของการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสำหรับโลกยุคใหม่ กระตุ้นให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นหันมาสนใจ ปัญหาด้านเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาสามารถทำให้นักเรียน นักศึกษา ชื่นชอบลักษณะไทยในงานสถาปัตยกรรมก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เฉพาะการศึกษาในสาขาวิชาสถาปัตยกรรม จำเป็นต้องมีการยกระดับความเข้มข้นของการศึกษาที่นำไปสู่ศักยภาพการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ นักศึกษาต้องมีความเข้าใจรูปลักษณ์ (เปลือก) ที่ต้องสัมพันธ์กับภูมิปัญญา (แก่น) การจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ตามมาตรการการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้มีกิจกรรมการวิจัยและพัฒนา ในทำนองเดียวกันกับการวิจัยและพัฒนา ในอุตสาหกรรมการผลิต รวมทั้งกิจกรรมอบรมทางวิชาการ เพื่อเป็นการขยายผลของงานวิจัย อีกทั้งการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นกลไกสำคัญในการสร้างองค์ความรู้เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สำคัญควบคู่กับ 3 แนวทางแรก คือการกระตุ้นให้บุคคลในสายการปฏิบัติวิชาชีพ เห็นความสำคัญและทำการออกแบบงานสถาปัตยกรรมให้มีลักษณะไทยเพิ่มมากขึ้น จึงจะทำให้กระบวนการสร้างสรรค์ครบวงจร นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องจัดให้มีการส่งเสริมและการสร้างกำลังใจด้วยการกำหนดกรอบอัตรากำลังใจไว้รองรับผู้ทรงคุณวุฒิที่ดี รวมทั้งการให้รางวัล

แก่งานออกแบบสถาปัตยกรรมดีเด่นที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ รวมทั้งการให้รางวัลแก่ผลงานวิจัยและพัฒนาที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ในด้านเอกลักษณ์

4. การคิดใหม่ทำใหม่ เพื่อให้มีการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ จัดเป็นการสร้างคุณค่าทางสังคมและมูลค่าทางเศรษฐกิจ จึงมีความสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยที่งานสถาปัตยกรรมเป็น 1 ใน 9 อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ย่อมหมายถึงโอกาสในการใช้งานสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีเอกลักษณ์ไทยเพื่อแสดงถึงความเป็นประเทศก้าวหน้าทันสมัย เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ทั้งนี้ รวมทั้งงานสถาปัตยกรรมในโครงการก่อสร้างอาคารที่มีคุณค่าเป็นสถาปัตยกรรมสัญลักษณ์ (iconic architecture) ทั้งที่ได้พยายามสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทย (รูปที่ 29) และที่ไม่ได้แสดงออกถึงเอกลักษณ์ไทย (รูปที่ 30)

รูปที่ 29 อาคารไบหยก
ทาวเวอร์ 1 และ 2

รูปที่ 30 อาคารมหานคร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

จากผลการวิจัยทั้งหมดที่ได้นำเสนอในงานวิจัยเบื้องต้นนี้ อาจกำหนดประเด็นการวิจัยได้ดังต่อไปนี้ เช่น

1. รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทย ที่ปรากฏในงานสถาปัตยกรรมในช่วง 1-2 ทศวรรษที่ผ่านมา มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ใน

สังคมไทยในโลกยุคใหม่หรือไม่เพียงใด และเพราะเหตุใด

2. การนำรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีมาใช้ในอาคารทั่วไปที่ต้องการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ไทย เป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่ โดยเฉพาะหากมีการพิจารณาในประเด็นฐานารูปที่จะต้องสัมพันธ์กับฐานารุคศิลป์

3. การสืบสานเอกลักษณ์ไทยท่ามกลางกระแสสังคมสากลโดยเฉพาะการมุ่งไปที่การสร้างสรรคสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด มีทางออกประการใด

4. โอกาสการฟื้นคืนของรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด โดยที่สามารถพัฒนารูปแบบและขยายผลสู่อาคารประเภทต่าง ๆ มากขึ้นได้หรือไม่ และเป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปคาดหวังหรือยอมรับหรือไม่

5. คุณค่าของรูปแบบงานสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยต้องพิจารณาจากทั้งรูปลักษณ์ (เปลือก) และภูมิปัญญา (แก่น) หรือว่าเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งก็จัดได้ว่าได้แสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ไทยอย่างมีคุณค่า เช่น การแสดงออกด้านเส้นสายเชิงสุนทรีย์ เป็นการเพียงพอโดยไม่ต้องอ้างอิงถึงสาระในเชิงภูมิปัญญา ฯลฯ

6. มีความเป็นไปได้เพียงใดในการกำหนดกรอบแนวทางการออกแบบที่มีความชัดเจนในลักษณะคู่มือทั้งในส่วนของรูปธรรมและนามธรรม เพื่อการนำไปเลือกประยุกต์ใช้ในการออกแบบให้มีเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสมและอย่างกว้างขวาง

7. หากการออกแบบงานสถาปัตยกรรมทุกวันนี้มีปัญหาด้านการขาดเอกลักษณ์ไทย เป็นเพราะการนำ

ปัจจัยใหม่มาพิจารณาเป็นหลักในการกำหนดรูปแบบการนำปัจจัยเดิมมาร่วมพิจารณาด้วยจะช่วยทำให้การสร้างสรรคเอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรมมีความชัดเจนมากขึ้นได้อย่างไร

8. เหตุใดสถาบันการศึกษาทางสถาปัตยกรรมจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสรรคงานสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ จะมีแนวทางแก้ไขได้อย่างไร ในเมื่อทั้งอาจารย์ผู้สอนและหลักสูตรก็มีข้อจำกัดในด้านนี้ และนับวันปัญหาจะแก้ไขได้ยากขึ้น

9. หากเห็นด้วยกับการจัดตั้ง สถาบันวิจัยและพัฒนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ สถาบันวิจัยและพัฒนาฯ นี้ ควรมีขอบเขตความรับผิดชอบและการให้บริการประการใด

10. มีแนวทางประการใดในการส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรคเอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ โดยเฉพาะสำหรับอาคารในบริเวณลานสาธารณะของชุมชนแต่ละท้องถิ่น

11. เห็นด้วยหรือไม่กับการที่สภาสถาปนิกจะดำเนินการจัดสอบความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างสรรคสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ ในการสอบขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

12. การสร้างสรรคเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ มีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรคได้อย่างไร และสามารถประเมินหรือคำนวณเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างไร รวมทั้งจะสามารถเพิ่มคุณค่าทางสังคมประการใดโดยเฉพาะในด้านความมั่นคงของประเทศ

Notes

¹ บทความวิจัยนี้ขอใช้คำว่า ‘สมัยใหม่’ แทนคำว่า ‘ร่วมสมัย’ เพื่อสื่อความเข้าใจถึงความทันสมัย ดังนั้น จึงใช้คำว่าเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ เป็นต้น

² สาขการผลิตที่พัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค คือ อุตสาหกรรมสร้างสรรค (creative industries) ซึ่งหมายถึง กลุ่มกิจกรรมการผลิตที่พึ่งพาความคิดสร้างสรรคเป็นสำคัญ UNCTAD แบ่งอุตสาหกรรมสร้างสรรคออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม 2) ประเภทศิลปะ 3) ประเภทสื่อ 4) ประเภทสินค้าและบริการที่รวมกลุ่มการออกแบบ / กลุ่มดิจิทัล / กลุ่มบริการของความคิดสร้างสรรค (รวมบริการทางสถาปัตยกรรม) (Samakoses, 2009)

³ การออกแบบอาคารในลักษณะการปิดล้อมจากสภาพภูมิอากาศภายนอกอย่างเด็ดขาด โดยปราศจากบูรณาการระหว่างภายในกับภายนอก ย่อมจัดได้ว่าเป็นไปตามวิธีการคิดแบบตะวันตก ซึ่งต่างจากการใช้วิธีคิดแบบตะวันออกที่นำไปสู่การสร้างสรรครูปแบบในลักษณะบูรณาการระหว่างภายในกับภายนอกอาคาร

References

- A new national assembly building: Challenging the capability of Thai architects [‘รัฐสภาใหม่’ บทพิสูจน์ฝีมือสถาปนิกไทย]. (2010, February 18). *Dailynews*, p. 8.
- Charoensuphakul, A. (1969). อุปสรรคและปัจจัยการเนรมิตสถาปัตยกรรมลักษณะไทย [Constraints and determinants in creating Thai character in architecture]. *ASA-Journal of Architecture*, 1, 85-95.
- Charoensuphakul, A. (1998). อุบายไปสู่การสร้างงานสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยจากรากวัฒนธรรมท้องถิ่น [Strategic approaches to creating contemporary Thai architecture from local cultural root]. *ASA – Journal of Architecture*, January, 66-71.
- Creative economy: Getting underway after a year [Creative Economy 1 ปี เพิ่งเริ่มตั้งไข่]. (2010, September 18). *Siamrath*, p. 5.
- Fletcher, B. (1992). *A history of architecture*. Delhi, India: CBS Publishers & Distributors.
- Fong, Y. (2000). Thai architecture as national identity. *Space*, 15(March), 120-121.
- Horayangkura, V. (1990). อุปสรรค 12 ประการในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมไทย [12 constraints in the creation of Thai architecture]. *ASA-Journal of Architecture*, September – October, 52-57.
- Horayangkura, V., Intravichit, K., Chantavilasvong, S., & Inpuntung, V. (1993). *พัฒนาการแนวความคิดและรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต* [Development of concepts and designs of architecture: Past, present and future]. Bangkok, Thailand: Amarin Printing.
- Horayangkura, V. (1994). สถาปัตยกรรมไทย ข้อจำกัดและทางเลือกในการสืบสาน [Thai architecture: Limitations and alternatives in inheritance]. *ASA – Journal of Architecture*, November, 86-95.
- Horayangkura, V. (1996). สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ (ไทย ร.9) เอกลักษณะสถาปัตยกรรมไทย: ข้อคิดเห็นบางประการในการกำหนดแนวรูปแบบ—สูตรสำเร็จในการสร้างสรรค์? [Modern Thai architecture (Thai Rama 9): Thai architectural identity: Some conceptual approaches in formulating design guidelines -- An instant creation formula?]. *ASA – Journal of Architecture*, June, 48-65.
- Horayangkura, V. (2002). ทะลุมิติการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ [Penetrating the creative dimensions of modern Thai architecture]. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 1, 181-196.
- Horayangkura, V. (2009). ทำไม่ได้ หรือ ไม่ได้ทำ จากรากลึกแต่เรื้อนราง สู่อการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม (ไทย) สมัย [Cannot or do not: Connecting deep-rooted and elusive traditions to the creation modern (Thai) architecture]. Paper presented at conference on *Integrating Arts, Culture and Thai Identity in the Construction of Government Buildings*, held by the Commissioner on Religions, Arts, and Culture of the House of Representatives, on September 18, 2009 at the Commissioner conference room 213-216, Parliament Building 2.
- Horayangkura, V. (2010). การสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรม: การคิดใหม่ทำใหม่—ความฝันที่ (ไม่) อาจเป็นจริง [The creation of Thai identity in architecture: Reinvention -- A (not) possible dream]. Paper presented at the conference *Cracking the Culture Envelope: Transformations Amid globalization*, held by the Office of National Research Council of Thailand and Srinakharinwirot University, Prasarnmit, on January 15-16, at Miracle Grand Hotel and Convention Center, Bangkok.
- Howkins, J. (2001). *The creative economy: How people make money from ideas*. London: Penguin Books.
- Kantaputra, R. (1994). รูปแบบของศิลปะและสถาปัตยกรรมไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน [The design of arts and architecture from past to present]. *ASA – Journal of Architecture*, December, 44-48.

- Laopanitchakul, V., & Srisutapan, A. (2005). ประสิทธิภาพของผนังไม้เลื้อยในการลดการถ่ายเทความร้อนผ่านผนังอาคาร [The performance of climbing-plant panel for reducing heat transfer through solid wall]. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 5(1), 171-183.
- Lieorungruang, V., Oranratmanee, R., Sihalarth, P., & Insisiengmay, S. (2005). ภูมิปัญญาพื้นถิ่นทางสถาปัตยกรรมเพื่อความสบายในอาคารในชุมชนของเชียงใหม่และหลวงพระบาง [The local architectural intelligence for comfortable living in commercial and residential buildings in urban areas in Chiang Mai and Luang Prabang]. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 3, 52-68.
- Lieorungruang, V., Oranratmanee, R., Sihalarth, P., & Insisiengmay, S. (2007). การออกแบบเพื่อความสบายในวิหารและสิม [Comfortable living design for Vihara and Sim]. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 5(1), 117-132.
- Nagashima, K. (1996). *Asian architecture of the future: Towards glocal architecture*. In *Roots*, a pamphlet distributed in exhibitions in Tokyo and other cities in Japan.
- Noobanjong, K. (2009). The passenger terminal at Suvarnabhumi international airport and Thai identity in the midst of globalization era. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 6(3), 25-43.
- Noobanjong, K. (2010). The aesthetic of power: A critical study on the politics of representations at Wat Benchama Bophit and Wat Phra Sri Mahathat, Bangkok. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 7(2), 43-63.
- Phongmethakul, A. (1999). *ลักษณะไทยภาคกลางสมัยใหม่ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมประเภทบ้านพักอาศัยในปัจจุบัน*. [Central region modern Thai character in current residential architecture]. Master of Architecture Thesis, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Pirom, S. (1988). สถาปัตยกรรมไทย มรดกทางปัญญา [Thai architecture: Heritage of wisdom]. *ASA – Journal of Architecture*, 1(July – August), 18-21.
- Pirom, S. (1989). ฆาตรกรในสถาปัตยกรรมไทย [Murderer in Thai architecture]. *ASA – Journal of Architecture*, 9 (January – February), 76-81.
- Plaichoom, C. (1998). *รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ วัสดุก่อสร้างและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง* [Modern Thai architecture: Construction materials and technology]. Master of Architecture Thesis, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Prakitnontakarn, C. (2005). ฐานานุศักดิ์สถาปัตยกรรมกับความเป็นไทยสมัยใหม่ [Social hierarchical order in architecture and modern Thai character]. *ASA – Journal of Architecture*, June - July, 115-117.
- Samkoses, V. (2009, June 18). Knowing creative economy [รู้จักเศรษฐกิจสร้างสรรค์]. *Matichon*, p. 6.
- Sriphirom, S. (2009). *การเพิ่มลักษณะไทยให้กับสถาปัตยกรรมสมัยใหม่: กรณีศึกษา ทำอาภาคารสุวรรณภูมิ* [Regeneration of Thai characteristics for modern Thai architecture: A case study of Suvarnabhumi Airport]. Master of Architecture Thesis, Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University, Pathumthani, Thailand.
- The Association of Siamese Architects Under Royal Patronage – ASA. (2008). หยุด...รื้อ-สร้างศาลฎีกาใหม่. สรุปสาระสัมมนาอนุรักษ์ [Don't demolish and rebuild a new supreme court building: The conclusions of a seminar on conservation]. *ASA – Journal of Architecture*, August - September, 75-77
- Tiptus, P. (1997). 10 คำถามกับปิญโญ สุวรรณคีรี [10 Questions in interviewing Pinyo Suwankiri]. *ASA – Journal of Architecture*, February, 96-108.

